

Голові разової
спеціалізованої вченої ради
НТУ «Дніпровська політехніка»
професору Євгенію БОРОДІНУ
Проспект Яворницького, 19, м. Дніпро, 49005

В І Д Г У К

доктора наук з державного управління, професора Хожило Ірини Іванівни на дисертацію Чорного Олександра Олександровича на тему «Формування механізмів публічного контролю в діяльності органів державної влади», подану до спеціалізованої вченої ради з правом разового захисту на здобуття ступеня доктор філософії з галузі знань 28 – «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Контрольна функція влади є важливою складовою будь-якої системи управління, і включає процеси, процедури та механізми, які допомагають визначати, чи досягаються поставлені цілі та завдання, і вживати заходів у випадку виявлення відхилень від цілей, заявлених в управлінській діяльності. Тож особливої актуальності виконана дисертаційна робота О.О. Чорного набуває в умовах сучасних викликів періоду дії правового режиму воєнного стану та повоєнної відбудови України. Адже саме у цей період, як ніколи раніше, надважливими аспектами публічного управління стає аналіз та оцінювання ефективності діяльності публічних органів, управління витратами та ресурсами, а також забезпечення відкритості та прозорості в роботі урядових структур. Отже, можна констатувати, що тема дисертаційної роботи О.О. Чорного є актуальною, своєчасною та корелює із пріоритетами євроінтеграційного курсу розвитку сфери публічного управління та адміністрування та стратегічними завданнями розвитку української держави.

Зв'язок дисертації із науковими програмами, планами і темами

Дисертаційне дослідження виконувалось у межах науково-дослідної роботи кафедри державного управління і місцевого самоврядування Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» за темою «Еволюція інститутів і форм публічного управління: теоретико-методологічні засади» (державний реєстраційний номер 0118U006488). Особистий внесок автора полягає в обґрунтуванні раціональної моделі відповідального публічного контролю.

Крім того, дисертація має зв'язок з державними та регіональними програмами, планами, концепціями та стратегіями, зокрема такими як Національна програма «Основи відновлення: зміцнення інституційної спроможності» та Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014 р.).

Формулювання наукового завдання, нове вирішення якого отримано в дисертації

Дисертаційна робота виконана на кафедрі державного управління і місцевого самоврядування Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» з метою вирішення актуального наукового завдання у сфері публічного управління та адміністрування, що полягає у розробці теоретичного обґрунтування, імплементації концептуальних ідей, методичних і практичних рекомендацій щодо формування механізму публічного контролю в діяльності органів державної влади. Для досягнення мети в дисертації визначено низку наукових завдань, які у процесі виконання дослідження були успішно вирішені здобувачем. Однак слід зазначити, що кількість наукових завдань (10 позицій) для робіт такого рівня є дещо перевищеною. Тому, на наш погляд, попрацювавши більш ретельно над змістом кожного завдання, можна було б їх сформулювати в оптимальній кількості 5-6 завдань.

Об'єктом дослідження визначено суспільні відносини, що складаються в системі публічного управління щодо реалізації контрольної функції. Предметом

дослідження здобувач визначив теоретико-методологічні засади формування механізмів публічного контролю в діяльності органів державної влади.

Наукові положення, розроблені особисто здобувачем, та їх новизна

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що у контексті раціонального управління автором уперше досліджено особливості формування механізму публічного контролю на основі концептуалізації поняття офіційного контролю; систематизовані складники, принципи та методологічна основа механізму публічного контролю респонсивного типу; визначено складники формування системи публічного управління (процесний, функціональний, класичний підходи); конкретизовані об'єкт, предмет, концептуальні засади та методологічна основа аналізу контролю в публічному управлінні на базі принципів функціональної визначеності державної влади; розроблено теоретичну модель офіційного контролю – модель урядової підзвітності і прозорості (GATS) в мирних умовах і в умовах дії правового режиму воєнного стану; розроблено проблемно-орієнтовану модель конституювання публічного управління (Problem-Oriented Public Governance Constituting Model).

У дисертаційній роботі удосконалено методологічні основи дослідження стану забезпечення раціонального змісту стандарту публічного управління і сутності поняття «механізм публічного управління», що дозволило сформулювати авторське визначення понять інституціоналізації контролю в публічному управлінні у межах предметного поля публічного управління та адміністрування, а також запропонувати організаційну модель публічного контролю на основі принципу респонсивності в управлінні. Удосконалено напрями й перспективи впровадження зарубіжного (європейського) й передового національного досвіду формування механізму полісуб'єктного контролю в публічному управлінні. Крім того, у роботі детерміновано поняття трансформаційного тренду в публічному управлінні, й на підставі цього детерміновано сутнісні характеристики контролю як виміру контрольної функції в системі публічноуправлінської діяльності. Удосконалено концептуальні підходи щодо обґрунтування та комплексного вирішення завдань,

обумовлених суспільною потребою у публічному контролі, функціонування та розвитку правової держави із стабільним режимом демократичного контролю на основі принципу демократичної контрольної процедури, що знайшло свій прояв у напрацьованні моделі, запровадження поняття «контрольна диверсифікація» з метою розширення дослідницького поля за тематикою змісту публічного управління.

Результати дисертаційного дослідження забезпечили подальший розвиток сучасного концепту галузі знань публічного управління щодо інституціональних характеристик системи державної влади в умовах системних змін; класифікації внутрішньоінституціональних принципів контролінгу в публічному управлінні; визначення етапів становлення інститутів контролю в межах періодизації становлення системи органів державної влади, що надало можливість запропонувати визначення поняття «воєнний публічний контроль». Набули подальшого розвитку трактування сутності контрольної функції держави як публічноуправлінської категорії в умовах зовнішніх викликів у контексті загального процесу реформування державного управління, що знаходить свою реалізацію під час відсічі збройній агресії та повоєнного відновлення України. З цією метою у дисертації розроблено стандартизовану модель «*Цифрова спроможність для публічного контролю*» (Digital Empowerment for Public Supervision (DEPS)), яка стала основою для розробки моделі функціонування механізму публічного контролю «Multi-level Integrated Control System» (MLICS).

До наукових здобутків дисертаційного дослідження слід віднести пропозиції автора щодо розвитку напрямів з розбудови ефективної системи складників реалізації публічного контролінгу в умовах зовнішніх викликів, які зорієнтовані на імплементацію потреб громадян та інститутів громадянського суспільства до стандартів європейського врядування. Це забезпечило можливість обґрунтування комплексу характеристик і властивостей, що формують поняття відкритого публічного контролю на основі концепції «Розумного Управління Ресурсами» («Smart Resource Governance» (SRG)) – підходу, який об'єднує принципи інтелектуального аналізу даних, технологічні інновації та стратегічне планування для ефективного та ефективного розподілу

ресурсів. Заслужує на схвальну оцінку й пропозиції здобувача по формуванню сучасної стратегії реформування публічного управління на основі застосування оновлених теоретичних підходів до визначення публічного контролю як механізму регулювання в системі управління, що спирається на комплексне інформаційне і організаційне поєднання процесів координування, планування і контролю та спрямований на визначення та реалізацію цілей для підвищення надійності реалізації стратегії реформування державного управління, спрощення технології і підтримки стратегічного і оперативного управління, зменшення ресурсних витрат на обробку нестандартних ситуацій.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій, які захищаються

Наукові положення, висновки та рекомендації, що сформульовані у дисертації, є обґрунтованими. Вони базуються на узагальненні значної кількості результатів наукових досліджень, нормативно-правових актів України та документах міжнародного права. Структура дисертаційної роботи характеризується комплексністю, є логічною, а зміст її підрозділів має достатній обсяг та конкретизацію. Загальний обсяг дисертації – 186 сторінок, складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (174 найменувань) та додатків. Графічний супровід дисертаційного дослідження налічує 20 рисунків і 5 таблиць, що є цілком достатнім для такого виду наукової праці.

Наукові та практичні результати дисертаційного дослідження пройшли достатню апробацію на багатьох фахових міжнародних та вітчизняних заходах науково-практичного змісту. Зокрема, результати дисертації доповідались на таких науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України» (м. Дніпро, 2023), «Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні» (м. Дніпро, 2023), «Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України» (м. Дніпро, 2020), «Проблеми економіки й управління у промислових регіонах» (м. Запоріжжя, 2008 р.); «Управління сьогодні та завтра» (м.

Хмельницький, 2008 р.); «Актуальні проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку економіки України» (м. Харків, 2007 р.); «Макроекономічне регулювання інвестиційних процесів та впровадження стратегії інновативно-інноваційного розвитку в Україні» (м. Київ, 2008 р.); «Соціально-економічна політика та розвиток регіонів в умовах переходу до постіндустріального суспільства» (м. Дніпропетровськ, 2008 р.); «Європейські орієнтири муніципального управління» (м. Київ, 2008 р.).

Дотримання академічної доброчесності

Не викликає сумнівів, що дисертація виконана здобувачем самостійно. Наукові положення, висновки, рекомендації, що виносяться на захист, отримані дисертантом особисто. Текст дисертації є оригінальним. Цитати оформлені коректно, по тексту дисертації дисертант надає посилання на список використаних джерел інформації. Дисертація О.О. Чорного пройшла перевірку на наявність запозичень інших авторів наукових робіт та має позитивний результат цієї перевірки. На підставі вище зазначеного можна стверджувати про дотриманням здобувачем принципів академічної доброчесності упродовж при виконанні дисертаційного дослідження.

Практичне значення та використання результатів роботи

Наукова новизна та практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що вони характеризуються достатнім рівнем наукової обґрунтованості, конкретизації та логічного формулювання авторських рекомендацій, які з урахуванням теоретико-методологічних та практично-прикладних положень авторських пропозицій можуть бути реалізованими та становити основу системи публічного управління в забезпеченні раціонального змісту публічного контролю.

Дисертантом були сформульовані нові теоретичні положення та практичні рекомендації, які дістали практичного запровадження у діяльності органів державної влади та інституцій громадянського сектору, а саме знайшли

реалізацію у діяльності Дніпропетровського окружного адміністративного суду щодо визначення сучасних механізмів публічного контролю та реалізації функції контролінгу в системі правосуддя (довідка про впровадження від 11.10.2023 № 02/73438/23); в діяльності Третього апеляційного адміністративного суду – у межах реалізації завдань Стратегії розвитку органів правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки (авторська пропозиція заходів щодо формування нової методології реалізації контрольної функції в діяльності органів судової влади; авторська концепція контролінгу в системі судової влади та судового адміністрування; авторська теоретична концепція демократизації алгоритму судового контролінгу; авторська розробка принципів судового контролінгу, які можуть бути впроваджені у практичній діяльності органів судової влади (довідка про впровадження від 01.08.23. № 01/32/23). Крім того, результати дисертаційного дослідження О.О. Чорного застосовано у діяльності Громадської організації «Громадська наукова організація «Фундація публічно-правових ініціатив» при організації системи публічного моніторингу надання державних послуг і (довідка від 05.10.2023 № 05-10/23-2).

Дискусійні положення та рекомендації для обговорення

Загальна оцінка дисертаційного дослідження О.О. Чорного є позитивною. Поряд зі схвальною оцінкою дисертаційної роботи про те, що у змісті роботи не виявлено принципових чи серйозних недоліків, доцільно вказати на низку зауважень, які були виявлені під час рецензування наукової праці. Загалом ці зауваження не впливають на рівень науково-практичної значущості дисертаційного дослідження, але їх зміст полягає у наступному.

По-перше, у розділі 1 дисертант надає досить ґрунтовну оцінку теоретичних надбань вітчизняної науки стосовно формування механізмів публічного контролю, але разом з тим в дещо обмеженому форматі представлено загальну методологію виконання дисертаційного дослідження. На наш погляд, методологію дослідження слід було б конкретизувати як структурний елемент дисертації в окремому підрозділі.

По-друге, вивчаючи зарубіжний досвід формування та реалізації механізмів публічного контролю дисертанту слід було б розширити межі інформаційного пошуку, не обмежуючись досвідом лише однієї країни та інформацією вторинних джерел дослідження.

У якості дискусійних питань, які потребують авторського уточнення та публічного обговорення, можна поставити такі запитання:

1. Авторська позиція формування публічного контролю в сучасних умовах побудована на засадах респонсивного підходу. А наскільки його застосування обгрунтовано саме в умовах дії правового режиму воєнного стану? Можливо, у цей період в українських реаліях більш ефективним є застосування адаптивного підходу у сфері публічного управління.

2. У розділі 2 дисертант досліджує особливості формування механізму публічного контролю в діяльності органів державної влади в умовах дії правового режиму воєнного стану. Для України особливо чутливим питанням саме в цей період є питання організації публічного контролю в рамках реалізації міжнародного допомоги та підтримки країн-партнерів. Які суб'єкти і за якими напрямками на наддержавному рівні управління можуть здійснювати такий публічний контроль?

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора

Наукові результати дисертаційної роботи досить широко висвітлені у вітчизняних та зарубіжних наукових публікаціях: загалом це 20 публікацій, серед яких є 2 статті, що опубліковані у зарубіжних періодичних виданнях за профілем дисертаційної роботи, і ці видання індексується у наукометричній базі Web of Science та Scopus. Зазначені статті опубліковані здобувачем у співавторстві, а також у співавторстві опубліковано 1 тези. Більшість наукових публікацій, у яких відображено результати виконаної дисертаційної роботи, опубліковані здобувачем одноосібно.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності

встановленим вимогам

Дисертацію О.О. Чорного на тему «Формування механізмів публічного контролю в діяльності органів державної влади» характеризує наявність нових наукових положень як результат проведеного здобувачем наукового дослідження, теоретична та практична значущість отриманих результатів для галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування». Дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

Загальний висновок:

З огляду на актуальність, наукову новизну, важливість здобутих автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, практичну цінність сформульованих положень і висновків, слід вважати, що дисертаційна робота О.О. Чорного на тему «Формування механізмів публічного контролю в діяльності органів державної влади» є оригінальним, завершеним та самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне наукове завдання в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» щодо теоретико-методологічного обґрунтування формування механізмів публічного контролю в діяльності органів державної влади, а її автор – Чорний Олександр Олександрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Рецензент:

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри державного
управління і місцевого самоврядування
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

Ірина ХОЖИЛО